

LIBRO PADRON DEL TERMINO DE LA VILLA DE CHODOS
QUE PRINCIPIA EN EL AÑO 1799

- Fulla 8 - ... Barranch fondo avall asta la clocha de la Rabosa ab lo pas que ix del barranch fondo ala lloma de Bernat per damunt y per baix la Roca de la Covarcha ...
- 18 - ... un altre quen cobre de la cova empoma ...
- 25 - ... lo puntal deles Calzades y baixa a la Mallada dels covarchons ...
- 28 - ... la Roca que ve de Noguera, ab lo sargallar ab la coveta plana y baixa la roca baix la qual ya uba creu y contra creu rodant enves lo collet de les covetes planes ...
- 34 - ... la Roca de la Sutarraña ab les saleretes ab terres de Domingo porcar son germa a la coveta del Bacié ...
... la singla tancada ...
- 41 - ... lo pas que ix de la cova de la pena roja al barranch de palanca ...
- 45 - Francisco Montoliu
Primo: Manifesta un mas en sos corrals y teñades que olim era de Miguel Aparisi, nomenat lo mas de Montoliu olim lo mas del collado de Tarrega en la partida del dit collado que en ses terres afronta ab lo fotat del porch al Barranch y Barranch amunt de Peña golosa asta les terres del mas de Gargant de Pere Gomel y ala Roqueta de la Font de la Ombria y ab lo moral dela cova dels Teixos y riscla avant finsal Barranquet del Bacié y ab terres del mas del Collado tambe del mateix y paret avant
- dret al camí Rel que puge a Peñagolosa ab al terme del Castillo pas Real per mig ab termende llusena ab los covarchons ab terres de les Roques llises de Ramon Porcar, pas per mig. ab terres del mas de la carrascosa al cap de la foyeta de dita Carrascosa y torne al Barranch Negre, y barranch aval torne al dit fotat del porch
- 46 - ... Moral de la cova del Teix dret a la font dela ombria y Barranquet avall ala Rambla que baixa de Peñagolosa ...
- 48 - Pere Gomel
Primo manifesta un mas nomenat lo mas de Gargant ab ses teñades y corrals y terres situat en este terme en la partida de Gargant que afronta ab terres del mas de Peñagolosa de Ramon Cantavella Notari de Vistavella olim era de Blas Sanauja cap de Roques avant ab Barranch y fot del Texuelo y dit Barranch avall de Penyagolosa finsal el

Barranquet que baixa la aigua de la Font de la Ombria y Barranquet amunt ab terres del Mas de Montoliu y Roqueta avant torne al Barranch de penyagolosa Barranch avall asta lo Barranquet que Baixa del mas~~de~~ del fuster y dit Barranquet amunt finsa hon pase lo cami delaereta yal dit cami pren roqueta avant y afronte en terres de Ramon Gonell son germa ab terres del maset del Cabeso y ombria avall ab al Barranch dela canalega y Barranch amunt ab lo pas que puge pel Maset den fuster y pas amunt asta la Selleta afrontant en terres de Jusep Gonet son Germa ysalve lo pas dret ala Roca de la Aguila af rontant en terres del mas del Barranch de Juan Aparici,

- 49 y per la ombria del Cabeso en terres del mas de Vela propies de Casimiro Aparici, y collet amun ab terme de Vistabella y torne al cap dela Roca de la Llobatera y cap de roques avant afronte ales mallades pas en mig ab la dita font del Texuelo salvant lo pas deles Armites y los altres pasos y mallades y sesters publics

51 - Cacimiso Aparici

Primo: manifesta un mas en sos corrals y pallisa, situat en lo present terme nomenat lo mas de vela que olim era de Miguel Aparici son Pare; que afronta ab terme de Vistabella ab terres del mas de les Pomeres, ab terres del Mas dels Posos ab terres del mas de Llofens pas en mig ab terres del Mas del Barranch al covarcho y al gorgonchet y al Barranch que baixe del mas de Vela y travesa a la punta de la Roca de la Covarcha ab terres del mas de Gargant de Pere Gonell y torne ab al terme de Vistabella

52 - Ramon Sanahuja den Blay

Primo: Seli carrega la utilitat regulada per lo Mas que posuix arrendat propi de Ramon Cantavella Nott. de Vistabella en este terme en la partida del prat de la Rabosa als Collados de peña Golosa, dit vulgarment lo Mas de Blas eo de Peña golosa, y altres voltes de Sanaujaque se encontre desllindat en los asientos de dit Ramon Cantavella

- 53 - ... ab terres del mas de Vela, al covarcho al gorgonchet y al Barranch y creve el dit barranch asta la punta de la Roca de la covarcha y Roca tallada ala celleta ...

- 57 - ... partida de la Llosa ... .. la cova plana ...

- 58 - ... la cova negra ... (és la de prop del poble)

- 60 - ... colletet de la solana de baix la Roca dela cova dels pinarechos ...

- 61 - ... partida de la cova empoma ,,, ,,, que afronta en terres del Mas dels Posos ... .. terres del mas de les Pomeres ...

- 66 - ... pas que ve de la cova de la carbonella al Barranch del ferrer ...
- 68 - ... partida nomenada la cova empoma, que afronta ab terres dels Posos, ab terres de Pasqual Porcar, ab pas que puge pel Adcevello ala dita cova empoma ...
- 80 - ... la partida de la cova negra ... .. ab terres del mas de la Font ... .. lo barranch que baixa del Recuencó
- 91 - ... pas que va a la cova de la Carbomella ...
- 93 - ... partida de la Covarcha ... .. mas de Miravet ...
- 99 - ... endret de la covarcha ...
- 105 - ... a la Roca de la covarcha en la seguida ya una creu, damundela dita roca endret la cova ya una creu ...
(partida barranc Frares)
- 115 - ... tosalet de la coveta dels planillas que ya un alvenquet ... (planillars Lloma Bernat)
- 126 - ... pas que ix del Barranch del Ferrer ala cova dita de la Carbonella ...
- 142 - ... la Roca de Sen Christofol Roca tallada avall fins a la coveta ...
- 169 - ... partida de la creueta ... .. foqueta avall fins a la coveta eo lo pas de la granada que davall la coveta y a una creu ...
- 172 - ... partida de damunt la cova dels Pinarejos ... .. un pujadorett que puje de la Cova Plana al tosal dels pinarejos
- TERRATINENTS DE LA VILA DE CHODOS Y SON TERME
- 254 - pasades que entren y ixen a dita cova de la Carbonella ...
- 257 - Ramon Cantavella Nott. de Vistabella

Primo: Manifestà un Mas en sos corrals y teñades y terres situad en lo present terme en la partida del prat dela Rabasa als Collados de penyagolosa que olim era de Blas Sanahuja y al present lo posuix arrendat Ramon Sanjaúja, que afronta ab terme de Vistabella, ab terme del Castillo, ab terme de Villahermosa ab terres del Mas de Gargant de Pere Gonell pas en mig, ab terres del Mas de Gillida ales Mallades, y torne a dit terme de Vistabella

270 - D" D" Juaquin Carrera de Vistabella

Primo: manifesta un Mas en sòs corrals y teñades situat en lo present terme en la partida den Marques nomenat lo mas de les pomeres que olim era de Juan Carrera de Vistabella que afronta ab terres del mas de Vela de Casimiro Aparici Comú de Sen Juan de Peñagolosa ab terres del mas dels Posos de Francº Prats de Mosquera ab terres de Joseph Aparici ala cova en poma y va ala calçada de dita cova ab terres de Chochim Montoliu damunt la Roca ab Morral de les Cerretes, ab terres del Mas de la Solana de Leroles, y ab terme de Vistabella y terme avant terme afrontar ab dites terres del Mas de Vela

YTEM. Manifesta un altre mas nomenat la Carrascosa situat en lo present terme en la partida de la Carrascosa olim de les Basetes que afronta ab terres del Mas de Montoliu de Francº Montoliu ab terres del Mas de les Roques lises de Ramon Porcar pas per mig ab terres del mas de la Noguereta tambe pas per mig y ab antuxans de vila que van los llimites seguint la seguida del pas que ix de la Mallada del collet de Tomas via recta al Barranch Negre y Barranch amunt ab a les dites terres del Mas de Montoliu salvant pasos, Mallades y sesters publicos

277 - ... travesa lo barranch fondo solaneta amunt ab la Mallada de la cobarcha ...

282 - ... pas que puga a la cova en poma

285 - ... partida de Rosell que olim era de Fco. Palanques de lluzena que afronta ab terme de lluzena ala font den Calza a la Rambla y Rambla amunt ala fonteta del Clotal y alli amunt a la ereta dret al collet amunt aygues besant y per los avenchs a les escaletes y al Morral de Noguera aygues besans y al dit terme de Llusena, ab pacte y condicio que no es puga aquiñonar en la partida de la ombria de la cova de la Fos sino que romanga pera llibertat de la dita cova.

288 - ... Morral de la Edra ...
Rambla avall ... .. camí rel de Llusena y afronte ab lo pas que va a la cova del Llop seguint pas avant per baix lo rodejador de la mallada de dita cova ...

- Roqueta de la cova del Llop

298 - ... partida del tosal de la Carbomella que afronta ab pas que entre a la cova de la Carbonella ab la Roca y Roca avant de la Carbonella ...

POBLAMENT RURAL A XODOS

Amèlia Cervera Sos

Titulació Universitària Senior

Dr. Joan Serafí Bernat

Demografia

2004

ÍNDEX

Introducció
El territori
La població
El poblament del territori en el temps
Els masos a finals del segle XVIII
Els masos en el segle XIX
Els masos en el segle XX
Notes demogràfiques
Transcripció de les fonts del segle XVIII
Bibliografia

Introducció

Per l'afecció excursionista hem recorregut sovint tota la rodalia de Penyagolosa. Així vam conèixer els masos de El Castillo, Vilafermosa, Vistabella i Xodos i les seues gents, i hi vam fer bons amics. Per això, a l'hora de preparar un treball de final de cicle per a la Titulació Universitària Senior de la Universitat per a Majors de la UJI, vaig pensar en els masos del terme de Xodos, d'on podia trobar dades que cobriren un espai de temps relativament llarg. Això permetria vore com ha evolucionat el poblament rural del territori, abocat a l'ocàs en la segona meitat del segle XX.

En els recorreguts excursionistes, sobretot a les masades grans, sovint utilitzaves el truquet de comptar els fumerals que eixien per sobre les teulades per a saber el nombre de veïns; això en temps de poblament normal. Era el mateix que els focs de la documentació dels temps forals. Foc, veí i família era el mateix, a efectes estadístics. Però cal dir que a l'hora de reunir la informació sobre la qual has de treballar, trobes el problema de les dades demogràfiques d'una rodalada reunides en un sol mas, generalment el més important. Per això, a l'hora de fer el treball, més que en el nombre d'habitants, les notes s'han reunit sobre l'augment o disminució dels masos, que reflecteix la major o menor pressió demogràfica, la divisió de la terra per a sostenir el poblament, etc.

En l'apartat d'agraïments cal recordar en primer lloc el desaparegut Eliseu Bellés Barberà, d'Atzeneta del Maestrat; també el bon acolliment rebut de la Sra. Teresa Ruiz, bibliotecària de la Delegació de l'INE, i d'Eugeni Díaz Manteca, arxiver de l'Excma. Diputació de Castelló; sense oblidar el tutor del treball, Dr. Joan Serafí Bernat.

El territori

Des dels 1813 metres del cim oriental de Penyagolosa als 650 metres de l'Estepar, màxima i mínima altura del terme, els canvis són ben pocs; predomina el roquer i les barrancades aspres i, si fem excepció de la Vega, Sanaüja i Gargant, els terrenys aptes per a l'activitat agrícola són ben pocs. Generalment abunden les grans extensions de roquer pelat amb la mota d'alguna bancalada ben pobra, com passa a Montoliu, la lloma Bernat, etc. Condicionada pel medi, no fa massa anys, en molts punts del territori es

practicava una agricultura de mera subsistència, amb les patates i el blat com a base. No passava el mateix amb la ramaderia, que abans era la principal aportació econòmica dels masos més pobres, complementada per la sega del poliol i l'espígol. A hores d'ara pareix que l'abandonament dels masos ha fet que l'únic profit que es trau dels terrenys són les herbes, l'ús ramader del territori, alguna vegada amb l'afegit de la trumfa o tòfona. Per les parts avalleres del terme ametllers i avellaners mantenen encara alguna activitat agrícola de profit. Deixar ermes les bancalades fa que el bosc ocupe eixos terrenys sense cultiu i a poc a poc s'escampe pel territori. Dels 44'19 km² d'aquest, 610 ha són de bosc de pins, 2.915 ha de brolla i matollar, i 874 ha de cereals, ametllers, avellaners, etc. (MIRA, J.F., 1980).

L'activitat metal·lúrgica pareix que en temps passats va tindre alguna importància, si fem cas de les escampades d'escòries que hi ha per molts indrets del terme, com al Valero, Gargant, Palanca, les Pomeres, etc., que fins i tot han deixat rastre en la toponímia, com el collet del Cagaferar, per la part E del territori, tot testimoni de fonedors i ferreries. En molts casos les terrisses que els acompanyen diuen que són medievals islàmics.

La població

Xodos (1.063 m.s.n.m., 141 hab. agl. (1970),) formà part de las tinença o baronia de l'Alcalatén, el titular de la qual, Eiximèn d'Urrea, el va donar a poblar en 1292; després, amb la resta del territori, tindrà per senyors els comtes d'Aranda, l'últim dels quals mor sense descendència i passa a mans dels ducs d'Híjar fins a la desaparició dels senyorius feudals en 1833 (ESCRIG, J. 1998; TORRES, F. 2000).

La població ocupa el cim i vessant de la Roca, tallada pel NE per un penya-segat, amb carrers costeruts i restes d'edificacions medievals, com torres i muralles, en gran part integrades en les construccions, amb dos portals, un d'ells d'arcs apuntats, com un callís contra l'església, sobre el qual hi ha una edificació coneguda per l'Arxiu. També contra l'església hi ha la casa abadia, casalici d'arquitectura rural un poc emmascarada per una reforma poc afortunada.

El monument més important és l'església parroquial de Sant Pere, de finals del segle XVII però amb algun indici de la que la precedí. Té una portada senzilla i torre quadrada de carreus. Conserva algunes peces d'orfebreria: creu parroquial de primers del XV, d'argent repuixat, burí i esmalts, gòtica i de punxó de València; safata d'almoïna del segle XVI; copó del segle XVIII; relíquia de la Vera Creu, també del XVIII. A més una imatge de la Verge amb el Nen, de fusta policromada, del segle XVIII.

A l'eixida del camí de Sant Joan hi ha restes d'un peiró, i un altre per la part de la Vega.

El poblament del territori en el temps

L'home, amb les seues actuacions, influeix sobre el territori, però aquest, ensems, ho fa sobre l'home, lentament, i condiciona les seues actuacions; així el tipus de poblament serà en gran part imposat pel paisatge que envolta la seua vida. Per això conèixer el passat pot ajudar a conèixer i explicar el present.

Les primeres senyals humanes que trobes sobre el territori de l'actual terme municipal de Xodos són de les gents dels primers metalls. Això no vol dir que no n'han d'haver d'anteriors, però per a traure-les a la llum caldria portar endavant una prospecció sistemàtica.

Els punts d'aquest poblament eneolític són llocs sense cap preocupació defensiva, el que fa pensar que les puntes de fletxa de sílex que es troben en ells són d'unes gents dedicades més a la caça que a l'activitat bèl·lica. En general, per a les terres altes, són llocs ben pobres en indicis, possiblement llocs d'ocupació temporal.

Enterraven en coves, en inhumacions col·lectives, com si les cavitats foren panteons familiars o clànics.

Una mostra de jaciment pot ser la Banyadera, el colladar que s'estén entre les fal·des de Penyagolosa i la Lloma Belart, que parteix aigües entre el Texuelo i la Pegunta, a cavall de la ratlla de Xodos i Vistabella, a 1.497 metres d'altura.

Per tot el llom i els bancals erms hi ha indicis de materials lítics, com trossets de fulleta i resquills de sílex, restes de talla, i algun tros de quarcita. En general materials atípics, però per les característiques topogràfiques del lloc i alguna peça es pot pensar en un poblament eneolític.

L'indret, batut per tots els vents i on s'acumula la neu, té una climatologia completament adversa i això fa pensar en un poblat o campament freqüentat solament en primavera i estiu.

A més, encara que no es coneix cap treball de prospecció sistemàtica o excavació, hi ha punts d'on se sap alguna troballa solta que permet situar-los en una cronologia relativa determinada. Així de la lloma de Sant Joan, a la mateixa ratlla de Xodos i Llcena, entre la lloma Saltadora i el Contador i la lloma del Sester.

Molt pelada i de vegetació pobra, amb algun abancament perdut, té un punt amb alguna resta de construcció de pedra seca, poc important però, on es veuen alguns resquills de sílex, restes de talla tot.

Pot ser testimoni d'una ocupació molt curta.

També hi ha alguna troballa solta, com puntes de fletxa trencades, com perdudes per algun caçador.

El poblament del bronze segueix les pautes d'altres llocs del territori: llocs encastellats, fàcils de defensar, de dimensions menudes i molt escampats pel territori, segurament per lluites tribals, el perill de la proximitat relativa de la mar, etc., però apareix un element nou, poc important en despulles, i que per això passa desapercebut, que testimonia un poblament en vessants sense cap mena de protecció i turonets poc abruptes, on no s'ha buscat la defensa fàcil.

No falten cavitats amb algun indici, sobretot terrisses, des de les que sols han pogut servir d'amagatall en temps de perill, quan s'ha buscat passar desapercebut, a les poc importants, sols aptes per a gents ramaderes que ocupen que ocupen els abrics temporalment, en estiu o bon temps, ja que quasi no donen protecció; passats els anys, són les mateixes que han utilitzat els pastors com a mallades o sesters.

Segueixen fent les seues necròpolis en cavitats, però menudes i utilitzades com a ossaris o llocs de segon enterrament.

Una mostra de poblat pot ser el Morral. El tossal de Marinet el tallen per migdia un seguit de cingles i roquers, com la roca de l'Escala. Per la part oriental hi ha un esperó de roca que domina el mas del Barranc, que es coneix per El Morral; envoltat per penya-segats de bona alçada per totes parts excepte pel nord i de defensa fàcil.

Topogràficament té totes les característiques d'un assentament del bronze, la qual cosa confirmen les pobres troballes de terrissa feta a mà, amb anses de pont, cordons, etc.

També la Roca, la punta rocosa sobre la qual s'alça el poble, té totes les característiques d'un punt del bronze i ibèric, però les edificacions de tots els temps cobreixen o han destruït les restes de poblament. Domina la Vega, un dels espais planers més extensos del terme.

Com a testimoni pel peu del penya-segat es troba algun indici de terrissa prehistòrica.

En cavitats amb indicis d'ocupació tenim la cova Empoma, els roquers i cingleres que dominen la senda, ara pista, que va cap a les Pomeses. El conjunt té gran quantitat d'abric i racons que s'han utilitzat en ramaderia. Alguna resta de paret de pedra en sec és un testimoni d'això. Per l'abric més important hi ha indicis de sílex i algun test de terrissa feta a mà,

La cova Empoma també ha fet de siti de basos.

Generalment són poc importants o no s'han investigat. Les grans tanques de pedra en sec fan pensar que una de les activitats principals d'aquelles gents era la ramadera.

D'un bronze final - ferro antic hi ha indicis, tant en poblats com en cavitats. L'activitat comercial mediterrània, el que es coneix per colonitzacions, influirà fortament sobre les gentes del bronze final - ferro antic i farà nàixer la cultura que seguirà, de forta personalitat.

Un poblat del bronze amb indicis d'una ocupació posterior, segurament del ferro antic, és el Collet Roig, a sol ixent del mas de Miravet. El punt és un pujol que forma la lloma que s'estén cap al barranc Fondo i que té algunes condicions defensives.

Recinte fortificat amb una muralla a trossos ben conservada i una torre en la part més amuntera, ara sols un muntó de pedres. Per tot arreu es troben testos de terrissa llisa feta a mà i algun sílex. També algun indici de cagaferro. Tot pareix testimoniar una pervivència llarga del poblat, que arribaria al ferro antic.

Sobre l'altra mena de despulles, les construccions de pedra en sec que tanquen espais de muntanya, tenim el Puntal, en un esperó rocós de la lloma Bernat, davant mateix del mas del Tossal.

La part accessible la talla una muralla forta de 2'40 metres d'ampla; va des del cingle a unes riscles. Ja al cim hi ha una muralla més menuda però de pedres més grans, amb una obertura d'accés.

Tot recorda una de les tanques ramaderes, més que fortificacions, que hi ha per totes les comarques castellonenques, i com passa a la majoria d'elles, falten les deixalles o són mínimes.

Així, la influència mediterrània farà nàixer la cultura ibèrica. Són gentes que segueixen en gran part les passes dels seus antecessors del bronze i primer ferro pel que fa als seus poblats, però hi ha una disminució de llocs de poblament, com si reflectira d'alguna forma una crisi demogràfica a zones de les terres altes. Dedicats a l'agricultura i la ramaderia, a més fan un ofici de la guerra i els mercenaris ibèrics apareixen en qualsevol lloc on hi haguera un conflicte bèl·lic.

Proper a la població tenim el tossalet de les Forques, un punt típic d'assentament de les gentes del bronze però amb materials que testimonien moltes ocupacions posteriors; hi ha indicis de terrisses del bronze final, del ferro antic, més abundants d'ibèrics, amb algun test de campaniana, i indicis de terrisses islàmiques.

Pel que fa a poblament hispano-romà el territori és molt pobre en deixalles, com si el terreny, dur, fos poc atractiu per a aquella gent. A penes un lloc amb indicis i una notícia que corria fa anys pel poble, que parlava de la troballa d'un tresoret de monedes romanes, però que no s'arribà a confirmar.

La moleta de Gargant destaca en el paisatge, entre Marinet i Penyagolosa, sobre la masada del mateix nom. És una fortificació natural, amb una superfície d'uns 105 per 110 metres.

A més d'alguna troballa solta crida l'atenció les despulles de construccions de pedra seca, fetes de forma que, a més, fan de tanca travessera. Es veuen restes de terrissa i sílex, però també indicis de vidres romans i terra sigil·lata; escòries i terrisses islàmiques, etc. Tot testimoni del poblament de la moleta en tots els temps.

L'estructura del poblament medieval islàmic és, com en altres zones de les nostres comarques, d'un punt important, fort, que centra el territori, i una gran abundància de nuclis de poblament molt menuts, com masos ací i alqueries a les terres costeres, forma de poblament que es sembla a la que vindrà després i arriba als nostres dies, fins que el despoblament brutal de la segona meitat del segle XX va deixar buit gran part del territori, sols poblat ara temporalment per gents que fugen de les ciutats i busquen als masos i pobles els seus llocs de segona residència. Un detall a tenir en compte són els cagaferars, testimoni d'una activitat metal·lúrgica, on sovint les deixes materials, terrisses sobretot, són islàmiques.

Com passà en el bronze, uns temps revolts, també ara hi ha cavitats - amagatall. Les poques restes ceràmiques apunten als temps insegurs dels taifes, segurament amb la vinguda dels aragonesos, els mercenaris castellans, el Cid, etc.

Mostres de jaciments d'aquest temps n'hi ha per tot arreu. Un pot ser el tossal i mola de Marinet, un element molt característic del paisatge i, com Penyagolosa, fàcilment identificable. Domina la població per ponent.

En ell hi ha indicis d'ocupació de tots els temps, des de muralla forta i restes de construcció de pedra en sec a indicis de terrisses del ferro antic, medievals islàmiques, etc.

També la Noguereta, una masada situada en la vessant ampla que va des dels terrenys de la Carrascosa a la Rambla, entre el barranc de les Bassetes i el dels Frares. A l'est del mas, pels bancals per on passa la pista que va a les Roques Llises, hi ha deixes abundants de terrisses medievals islàmiques i, com en altres punts on hi ha poblament medieval, indicis d'escòries.

Un exemple d'amagatall en cavitat pot ser el forat Fondo, en els roquers de les Roques Llises, al sud del mas del mateix nom. Té una boca d'accés en alt i amagada. Per això és una cavitat - amagatall típica, d'accés que passa desapercbut i molt d'espai interior. Segurament és la millor cova del terme, amb un bon recorregut, sala gran, bones mostres de formes erosives, clàstiques i bons racons de formacions.

Indicis de terrisses islàmiques, sobretot pel replà sobre el qual s'obre la boca de la cavitat.

Els masos a finals del segle XVIII

La font d'informació sobre els masos de Xodos a finals del XVIII és un manuscrit titulat *Libro padron del termino de la villa de Chodos, que principia en el año 1799*. El document té 400 fulles, de les quals les 27 primeres són l'índex alfabètic, mentre les altres 373 són de relacions de finques; falta la 143. A partir de la fulla 247 hi ha un apartat titulat "Terratinens de la Vila de Chodos y son terme".

Mas d'Aycart	Maset d'en Fuster	Mas de Miravet
Mas d'Arminyà	Mas de Gargant	La Noguereta
Maset de Baix	Mas de Gillida	Mas de Paulo
Mas del Barranch	Maset d'Ivanyes	Mas de les Pomerres
Maset del Cabeço	Mas de Llac	Mas dels Posos
Mas de les Calçades	Mas de la Lloma	M. de les Roques Llises
Mas de la Carrasca	Mas de Llorenç	Mas de Sanauja
Mas de la Carrascosa	Mas de Malusa	Mas de Sant Cristòfol
Mas del Collado	Mas de Mallol	M. de la Solana d'Eroles
Mas de Davall la Roca	El Molí	Mas de la Vega
Mas de l'Estepar	Mas de Montoliu	Mas de Vela
Mas de la Font		

En el llistat s'inclou el mas de Llac, que en plànols posteriors queda a terme de Lluçena. El mas de Gillida és el que posteriorment s'anomenarà de les Mallades.

Hi ha uns quants casos que es fa referència al topònim anterior, com són el mas de la Carrasca, abans de la Lloma de Bernat; mas de la Carrascosa, abans de les Bassetes; mas de Paulo, abans de les Molineres; mas de Llac, abans de Nomdedéu, topònim que actualment manté una cova propera; mas de Miravet, abans del Pellejero; maset de Dalt, abans d'Isac; mas de Montoliu, abans del Collado de Tàrrega; mas de Sanahuja, abans de Penyagolosa; mas de Sant Cristòfol, abans del Recuenco; mas d'Herminyà, abans de Vilagrassa.

Ixen indrets com la Romera, la Teuleria del barranc de l'Aigua, la Teuleria de l'Estepar, etc., que després seran masos, però ara solament ixen en les descripcions dels terrenys. També corrals i construccions que no són masos, com el corral d'Otrellles, el corral del Collado Vanyó, la caseta de Peret de les Talaioles, etc.

Els masos en el segle XIX

Per al segle XIX les font d'informació són els Nomenclàtors de 1860 i 1887, i el Cens electoral de 1895. En tot el segle hi ha un augment de masos, generalment poc importants, com unifamiliars.

En el Nomenclàtor de 1860, a més de quasi tots els de 1799 ixen els següents de nova construcció:

Mas del Blau	M. del Collado Vanyó	M. de la Rebollosa
Mas del Bugar	Mas de la Covarxa	Mas del Roig
M. de les Cabeçades	Maset de Dalt	Mas de Salvany
M. de la Carbonella	Mas de la Moleta	Mas del Sord
Mas de Carrasco	Mas de la Noguera	Mas del Tancat
Mas de les Casetes	M. del Pla de Valero	Mas del Teuler
M. Collado Montoliu	M. del Pou de l'Assor	

Del Nomenclàtor de 1887 sols hi ha de nous els següents:

Mas de Felipe	Mas del Tossal	Mas de la Penya-roja

Més n'ixen al Cens electoral de 1895:

Mas de Caixó	Mas de Marinet	Mas dels Planassos
Mas del Carrascal	Mas de Morrages	M. de la Rotxalissa
Els Col·legials	Mas Nou	Mas de Savino
El Fontanal	Caseta de l'Ombria	La Solaneta
Mas de les Mallades	Maset de les Penyes	La Teuleria

El mas de les Mallades és el que ix com a mas de Gillida en els papers de 1799.

Els masos del segle XX

Les fonts consultades són els Censos electorals de 1905, 1935 i 1956; a més un recull de poesies, *Flores y Espinas*, publicat sobre 1950, on el poeta local P.Montolio fa una repassada de tots els masos del terme.

Al Cens de 1905 ix com a mas la Romera. També torna a eixir Arminyà, que falta en 1860, 1877 i 1895; com que la ratlla de Xodos i Llucaena passa pel mas, entre les cases, segurament eixiria a la segona població.

Del de 1935 s'anoten de nous els següents:

Mas d'Asensio	El Corralet	Mas de Palanca
Mas d'Avellaners	La Fonteta	El Planàs
Mas de la Canaleja	La Jonquera	Les Solanilles
Mas de Cona	Mas d'Otrellles	

Ixen de nou el mas del Pou de l'Assor, que falta en 1887, 1895 i 1905, i el de Baix la Roca, que tampoc eixia en 1895 i 1905. El mas d'Otrellles eixia com a corral en 1799.

Com hem dit abans, el poeta local Pablo Montolio, en el seu *Flores y espinas*, publicat sobre 1950, fa un repàs de tots els masos del terme. És com un testimoni dels que hi havia aleshores, segurament alguns ja despoblats. De nous anomena els següents:

La Barraqueta	Llamba o Noguereta Baixa	La Retoria
La Casa Nova	Mas de Lluís	La Sebastiana
La Crebà	Els Maset	La Talaia
Mas d'Eulogio	El Masico	Maset del Tio Ximo
Mas de Griva		

El mas de Lluís és com també es coneix actualment La Carbonella, mentre a La Jonquera també la coneixen per mas d'Eulogio.

Al Cens de 1956, l'últim consultat, ixen masos ja esmentats, però hi ha uns Corral, com a mas habitat, una caseta el Ros i el mas de Griva, que sols havíem anotat per la poesia de Montolio.

En cap de les fonts corresponents als segles XIX i XX es fa referència a tots els masos coneguts; per exemple no ixen els de construcció molt pobra, segurament ocupats per gents que vivien al marge, com podria ser el corral de Bruna, proper a Montoliu, però també n'hi ha d'obra, pedra i morter, que hi falten, com el mas de Ramonet, més avall de la roca de l'Escala, a les vessants de Marinet sobre el barranc de l'Aigua.

Notes demogràfiques

Un territori muntanyós, pobre en grans espais planers aptes per a una agricultura intensiva, no ha pogut mantenir mai un poblament important i la demografia haurà estat molt condicionada per l'hostilitat del terreny amb l'afegit del clima extremat. Però a l'hora de confirmar eixa poca pressió demogràfica documentalment, trobes que si les dades conjuntes del territori, població aglutinada i dispersa, són vàlides, no passa el mateix si vols treballar sobre la població rural, la dispersa. ja que per la forma de confeccionar els censos, en la majoria dels casos es reuneixen les dades dels masos de la contrada en el mes important i és difícil seguir el poblament de forma precisa, mas per mas.

A més d'això sempre ha hagut gent fora de cens, marginada o marginal, que escapa a les estadístiques. Sobre això en el territori hi ha construccions d'obra pobra, pedra i fang moltes vegades, la qual cosa els dóna un aspecte primitiu, més vell del que són en realitat, com la caseta del Baró, el corral de Bruna, el corral del Forat o de Miquelo, la caseta de Marrandó, etc.

Així, sobre el poblament conjunt, d'algunes dades publicades es pot traure l'evolució de tot el terme des del segle XVI:

1565	1715	1794	1860	1887	1900	1910	1930	1960	1970
189	162	315	725	847	920	954	913	583	377

Els autors, per a calcular els habitants, en algun cas han aplicat els coeficients 4/4'5 al nombre de veïns (SARTHOU, C; MIRA, JF, 1980).

Com es veu en els segles XVIII, XIX i part del XX el poblament evoluciona de forma positiva, però les dades sobretot de la segona meitat del segle XX ja reflecteixen un descens fort, que seguirà fins que pràcticament desaparega la població dispersa.

Sobre les causes del despoblament dels masos, si més no és curiosa l'opinió d'un masover de la part de Penyagolosa sobre que eren tres els motius culpables: climatologia, govern i dones. Els dos primers, el temps i el govern, encara els superaven i anaven tirant, però quan a ells es va afegir el tercer, les dones, ja no hi hagué qui ho aturara i els masos es van buidar. Eren reflexions sobre la seua experiència vital.

Sobre la població dispersa cal tenir en compte que el mas i el seu territori són una unitat de vida, de treball i, per tant, d'economia; quan el mas es tanca desapareix el poblament, la vida, però normalment resta

l'economia, encara que minvada, en la majoria dels casos amb l'aprofitament de les herbes en ramaderia. Així el tancament afectarà la demografia però no totalment el rendiment econòmic del territori.

Com es veu en les relacions de masos des de finals del segle XVIII a meitats del XX, l'augment d'ells, generalment de construcció poc important, com habitatges d'una sola família, pareix reflectir un augment de població ensems que una distribució de la terra, camí del minifundisme. Tot s'atura en la segona meitat del segle XX, quan el territori es despobra quasi totalment, per a finalment, a darreries de segle, passar a ser els masos llocs de segona residència o de cap de setmana, la qual cosa manté certa presència humana sobre el territori, encara que siga temporalment, a més d'assegurar la conservació de les construccions, algunes vegades amb afegits poc encertats, però.

Transcripció de les fonts del segle XVIII

Per ser de consulta difícil i per l'interés que té el manuscrit, molt abundant en topònims i altres dades, es fa transcripció literal de les parts d'aquest on n'ixen, amb alguns trossos més extensos, interessants per un motiu o altre. Les dades de cada fulla s'han transcrit agrupades en anvers i revers. Quan el text té algun afegit posterior, es posa entre parèntesi l'any d'aquest.

LIBRO PADRON DEL TERMINO DE LA VILLA DE CHODOS QUE PRINCIPIA EN EL AÑO 1799

fulla 4   davall la Roca
          la Font
          Peña del Poso
          pas del Pradet
          bais la Roca
          la vega
          les Basetes
          Mas de la Vega
          Barranch fondo
          cap de la Cerrada

Mas de la Font
Roca de les Forques
Bancalet de la Noguera

fulla 5   Penarroja

fulla 6   Raval del Peyro

fulla 7   Mas de Malusa
Colladar de Malusa
Mas de la Carrasca
barranquet de la posuela
barranquet de la ombrieta
Basotet de la Roziella

Barranch de Palanca
foya del Pou
barranquet de la Font den cantal
les carboneres

fulla 8   mas de la lloma de Bernat, ara Mas de la Carrasca
Bancal de la Bolta
... Barranch fondo avall asta la clocha de la Rabosa ab lo pas
que ix del barranch fondo a la lloma de Bernat per damunt y
per baix la Roca de la Covarcha ...

Barranch del Ferrer
el forcall del terrer
barranch Solana
Roca de la Penya Roja

fulla 9   Ombria de Salvany

fulla 10   mas de Paulo olim mas de les Molineres
la Romera

rambla del pou de lazor
el Forcallet del Barranch dels Frares
pou de lazor
la rocha

pas de la Vidaleta
raco de la Vidaleta
partida de la Covarcha

fulla 11   la Mallada plana
              la Rambla

fulla 12   lo Arraval
              caseta de peret de les Talayoles
              Partida de les Talayoles

              costera de la vila
              partida de la Figuerasa

fulla 14   partida del estepar
              mas del estepar

              collet de la savina gran
              Barranch del Ferrer
              pou del estepar

fulla 15   collet del cap de la refoya
              ... ab el Morral de la Bastivella en lo cap de dit Morral y a
              una creu y talle tot collet avall y per una paret ...

              collet de la carrasca de Antona

fulla 16   ... a 150 pases del corral del mas de llac propi de dit
              Francisco de Albert y a una creu de la cual dexe lo collet y
              va ombria avall a 100 en lo canto de una paret y a una creu
              de la qual va dret al collet del cagaferar afrontant en dit
              Albert aon ya una altra creu afronta en Juquin Galindo y
              va dret al Mirambueno ...
              lo tancat de la Pomera
              les saleretes

              la Rebollosa

fulla 17   la coveta
              la Singlella

barranquet de la Singlella
pouet de la Rebollosa
Mas d'Aycart

fulla 18   la foyeta
              olim se nomenava de la partida de Maset de Ysach
              Masada dels Posos

              mas de Vela
              un altre que cobre de la cova empoma

fulla 20   partida del Morral de la edra
              mas de llac olim de nom de Deu
              collet estret
              les Roquetes pards

fulla 22   partida de les calzades
              Mas de Aycart
              Mas de les Calzades
              cami de les Torrocelles
              collet de les saleretes
              pou de les fontanelles
              Barranch de la pedra

              carrasques del Sester
              Barranch de la Rebollosa
              portera de la Lloma
              la Roca gran

fulla 23   partida del collet del mig

fulla 25   Mas de les calzades
              Roca davall lo portell de la Lloma
              ... lo puntal de les Calzades y baixa a la Mallada dels
              covarchons ...
              les Saleres del Clot

              partida del Corral de Peña
              barranch de Morrages

- fulla 26   Mas de la Solana de eroles
               la Fontasa
               barranquet del Corral de Peña
               lo Raval
- fulla 28   lo Portal nou
               Mas de la lloma al cabezo de Flor (?)
               pou de lazor
               barranch del avellanar
- Morralet de la calzadeta del Reboll
               ... la Roca que ve de Noguera, ab lo sargallar ab la coveta
               plana y baixa la roca baix la qual ya una creu y contra creu
               rodant enves lo collet de les covetes planes ...
               les solanes
               Barranquet del Albrosar
- fulla 29   les saleres de la Artiga del pla de Valero
               cami Rel de Llusena
               collet de la Artiga
               Roca de les Boltes de les calzades
- partida de les solanes del pla de Valero
- fulla 31   Noguera
- fulla 32   vora la Roca
               Roca de la Fos
               Barranquet de la Font
               Roca del salt del Ase
               lo pas del Toll
               el Toll
- lo mas de les Roques lises
               partida dels Artigons
               Barranch fondo de les Roques Lises
               collet dels Artigons
- fulla 34   Mas de les Roques Lises
               Utreles
               Mas de Herminia

punta de la Llastra
la Rambla
lo carrascal de la vaca

... la Roca de la Sutarraña ab les saleretes ab terres de
Domingo porcar son germa a la coveta del Baciet ...
barranquet del Baciet
Roca del Saltador del Aygua
pou del mas de la carrascosa
la singla tancada

fulla 35   lo Morral Rog
              corral de Utrelles
              partida del Maset de Ysach

fulla 37   la Noguereta
              Morral de la edra
              foyeta del Morral
              collet del Reboll
              les Roques boltades

malladeta del collet de Tomas

fulla 39   Mas de Miravet olim del Pellegero
              la Roca Blanca
              Mas de Paulo
              la Foyeta Roja

la Pedrosa
rambla de la canalecha
el cabeso
el Portellas

fulla 41   partida de Salvañy
              la Pena Roja
              ... lo pas que ix de la cova de la pena roja al barranch de
              palanca ...
              collet de Salvañy

fulla 42   la Vega

fulla 43   lo maset de dal olim lo maset de Ysac
partida del Mollo pla

Barranch de la granada

fulla 45   Francisco Montoliu
Primo: Manifesta un mas en sos corrals y teñades que olim
era de Miguel Aparisi, nomenat lo mas de Montoliu olim lo
mas del collado de Tarrega en la partida del dit collado que
en ses terres afronta ab lo forat del porch al Barranch y
Barranch amunt de Peña golosa asta les terres del mas de
Gargant de Pere Gonel y puge ala Roqueta de la Font de la
Ombria y ab lo morral dela cova dels Teixos y riscla avant
finsal Barranquet del Bacié y ab terres del Collado tambe
del mateix y paret avant

dret al cami Rel que puge a Peñagolosa ab al terme del
Castillo pas Real per mig ab terme de llusena ab los
covarchons ab terres de les Roques llises de Ramon porcar,
pas per mig. ab terres del mas de la carrascosa al cap de la
foyeta de dita Carrascosa y torne al Barranch Negre, y
barranch aval torne al dit forat del porch

fulla 46   ... Morral de la cova del Teix dret a la font de la ombria y
barranquet avall a la Rambla que baixa de Peñagolosa ...
Roques del mas de Blas Sanauja
Roqueta de la costereta
Mas del collado del castillo

fulla 48   Pere Gonell
Primo manifestá un mas nomenat lo mas de Gargant ab ses
teñades y corrals. y terres situat en este terme en la partida
de Gargant que afronta ab terres del mas de Peñagolosa de
Ramon Cantavella Notari de Vistabella olim era de Blas
Sanauja cab de Roques avant ab Barranch y font del Texuelo
y dit Barranch avall de Penyagolosa finsa el Barranquet que
baixa la agua de la Font de la Ombria y Barranquet amunt.

ab terres del Mas de Montoliu y Roqueta

avant torne al Barranch de penyagolosa Barranch avall asta lo Barranquet que Baixa del maset del fuster y dit Barranquet

amunt finsa hon pase lo cami dela ereta y al dit cami pren roqueta avant y afronte en terres de Ramon Gonell son Germa ab á terres del maset del Cabeso y ombria avall ab al Barranch dela canalega y Barranch amunt ab lo pas que puge pel Maset den fuster y pas amunt asta la Selleta afrontant en terres de Jusep Gonel son germa y salve lo pas dret ala Roca de la Aguila afron

fulla 49   tant en terres del mas del Barranch de Juan Aparici, y per la ombria del cabeso en terres del mas de Vela propies de Casimiro Aparici, y collet amun ab terme de Vistabella y torne al cap dela Roca de la llobatera y cap de roques avant afronte ales mallades pas en mig ab á dita font del Texuelo salvant lo pas deles Armites. y los altres pasos y mallades y sesters publics

fulla 51   Cacimiro Aparici
Primo: manifestá un mas en sos corrals y pallisa, situat en lo precent terme nomenat lo mas de vela que olim era de Miquel Aparici son Pare; que afronta ab terme de Vistabella ab terres del mas de les Pomeres, ab terres del Mas dels Posos ab terres del mas de llorens pas en mig ab terres del Mas del Barranch al covarcho y al gorgonchet y al Barranch que baixe del mas de Vela y travesa ala punta de la Roca dela covarcha ab terres del Mas

de Gargant de Pere Gonell y torne ab al terme de Vistabella.

fulla 52   Ramon Sanahuja den Blay
Primo: seli carrega la utilitat regulada per lo Mas que posuix arrentad propi de Ramon cantavella Nott. de Vistabella en este terme en la partida del prat de la Rabasa als Collados de peña Golosa, dit vulgarment lo Mas de Blas. eo de Peña golosa, y altres voltes de Sanauja que se encuentre desllindad en los asientos de dit Ramon Cantavella,

- fulla 53   Mas del Barranch
               ... ab terres del mas de Vela, al covarcho al gorgonchet y al
               Barranch y creve el dit barranch asta la punta de la Roca de
               la covarcha y Roca tallada a la celleta ...
- la Teuleria
- Barranch del aygua
               Roques de damunt casa
- fulla 55   partida de la Llosa
               la Clocha
- fulla 57   partida de la Llosa
- la cova plana
- fulla 58   la Solana de eroles
- fulla 59   cami del peyro
               corral del Collado Vaño
               lo mas de Sen Christofol olim del Recuenco
- saleretes de la Artiga de San Christofol
               la cova negra
               mas de la Font
               pou del Collado Vaño
               el Tovar
               Barranch de Morrages olim de les Carboneres
- fulla 60   colletet de la solana de baix la Roca de la cova dels
               pinarechos
               collet del Cerrito
               Cellesta del cerrito de Badenes
- partida de les pedrises
               partida de la cova Plana
               la Artiga de Sen Christofol
- fulla 61   la partida de la cova empoma
               terres del Mas dels Posos

terres del mas de les Pomeres

fulla 62   partida del savinar de Sancho

fulla 64   plasa del forn
              murada del Portal nou

              partida de la Artiga de Monfort
              partida del carril de la Lloma

fulla 65   partida del Clot de la Lloma
              carrascalet del ferrer
              barranquet del Clot de la Lloma

fulla 66   tosal de les talayoles
              ... pas que ve de la cova de la carbonella al Barranch del
              ferrer ...
              Roca de les Talayoles

fulla 68   ... partida nomenada la cova empoma que afronta ab terres
              dels Posos, ab terres de Pasqual Porcar, ab pas que puge
              pel Adcevello a la dita cova empoma ...

fulla 69   Camins de les Creus del calvari
              Ramon Gonell

              ...

              Yttm. manifesta un tros de terra en lo present terme en la
              partida nomenada la Solana del Vidre, que afronta ab la
              punta dela Roca del Bancal de la Mallada y seguint tota
              una Riscla y afrontant en terres de pere Gonel son Germa
              dret al Barranquet

              que Baixa del Maset den fuster Barranquet avall afrontant en
              dit Gonell, fins al Barranch dels Frares y Barranch avall fins
              ala bolta del collet dels esvaradors, y Rode collet amunt y
              afronte al pas que ix dela canalecha al Barranch dels frares ...

              la foyeta
              font dels Posos

- fulla 70   les Rebasades
 Masada dels Posos
- solana de la vila - pas de la granada
- fulla 71   partida nomenada la Granada
- fulla 72   Juan Domenech
 ...
 Yttm. manifesta un tros de terra en lo present terme en la
 partida nomenada la Sabastiana ó maset de Servelló. que olim
 era del mas de llorenz que afronta ab terres del dit mas de
 llurenz de Juseph Celades de Vistabella, ab lo pas que baixi
 de la Canaleja seguint paret de dos cares. ab terres de lo mas
 de la Vega un paret de dotze pases per mig el qual paret es de
 Ramona Mas que seli dona pera ixir ala Canalecha de la
 eretat de dita Ramona olim era de Jaume Seguer segons esta
 en los capatrons anteriors, ab afronta en dita terra de Ramona
 y torna afrontar amb dites terres de lo mas de llurens =
- partida del Planas de Miravet
 Maset del cabeso
- fulla 74   partida de la creueta
- les Artiguets
 camí del Moli
- fulla 75   barranch de la pena rroja
- partida de la ombria de les talayoles
- fulla 76   les carrasques del Llop
- fulla 79   partida del Bovalar
 costera de la solana de la vila
- fulla 80   Murada del cap de la Roca
 pas dels Caminets
- partida de la cova negra

terres del mas de la Font
barranch que baixa del Recuenco
els Pinarechos
Roca de la Cova Negra

fulla 81 clot del Savinar
cap de la Roca

fulla 82 ---

partida les Rebasades

fulla 85 partida de la pedriza
la Calderasa

partida del Barranch del Aygua

fulla 86 les corontes
collet del carrascalecho

fulla 89 partida de la Carbonella

fulla 91 carrer major
carrero de la torre

pas que va a la cova de la Carbonella

fulla 93 partida de la Covarcha
mas de Miravet
cami Rel de llusena

fulla 95 maset dit de Baix
barranquet del Salzeral

pas del Maset
bancal de Ramona

fulla 98 pas del Sesteret

fulla 99 graner del Señor

Font de la Canaleja
tosalet de les Roques Blanques
lo Pouet

fulla 100 collet del Colladar

fulla 101 camí nou de la Vega

fulla 103 lo portal vell
Barranch de la Font de Eiximeno

bancal del Varo

fulla 104 una casa baix lo doguet
la ferreria

Roca de la covarcha

fulla 109 muralla del Barber

fulla 111 ---

carrero del Ros de la calba

fulla 112 partida del tancat de les corelles
Mas de davall la Roca

partida dels Basots de la Lloma
partida de la solana del collet del mig

fulla 113 forcallet de la Rebollosa
Roca Gran

fulla 115 dresera y roquetes de la figuerasa
els planillars de la Lloma de Bernat

tosalet de la coveta dels planillars que ya un alvenquet
el Morral

fulla 117 ---

- partida de la Rocha
- fulla 120 Colladar de Malusa
- fulla 121 partida de les Cerretes o Artiga de la Mare de Deu
Mas de les Pomeres
- fulla 125 ---
- partida de la Teuleria
barranquet del Fontanal
- fulla 126 forcallet del Barranquet de la Cendra
pas que ix del Barranch del ferrer ala cova dita de la
Carbonella
- fulla 127 tancat de les caselles
- camí rel de la Vega
Morral de la edra
barranquet dels Planillars
Mas de llach
- fulla 130 ---
- partida de la Romera
- fulla 131 pas del sesteret
- maset de baix o de Ysach
carrasques del Cesteret
barranch de la vega
- fulla 133 ---
- maset de Yvañes
- fulla 135 fosar de baix
- fulla 137 bancal partida vega dit lo Plantiu

fulla 138 ---

... barranquet que ya entre la Rebollosa y lo collet del mig ...

fulla 140 murada del portal nou

barranch de la pena rroja
barranquet de la cendra
pas que puge de la cova de la Carbonella

fulla 141 ---

les Rebasades de la Baseta

fulla 142 ... la Roca de Sen Christofol Roca tallada avall fins a la coveta ...

fulla 143 (falta)

fulla 145 pas de la fonteta

fulla 147 partida dels Posos

fulla 148 raco dela penarroja

partida del Pinar de la Solana

fulla 149 barranch del Moli

fulla 150 partida de la ombria de la Junquera

fulla 151 ---

carrascal de la Vaca
Roca de la Suterraña
Roca del Abellaret

fulla 158 ---

lo clotet dels herms

- fulla 162 Maset de Yvañes
pas del Collado Vaño als Posos
- fulla 163 ---
partida del estepar ala ombria del Mirambueno
- fulla 165 ... pallisa a la partida Monte Calvari dit vulgarment la
Palliseta ...
tancat de les caselles baix la vila
- fulla 169 ---
partida de la creueta
Bancal dels Posos
... roqueta avall fins a la coveta eo lo pas de la granada que
davall la coveta y a una creu ...
- fulla 170 partida de la Tallada
barranch de Morrages olim de les Carboneres
el Carrascal
- fulla 172 partida del carrascalet del Ferrer
Mas de Mallol
cova dels pinarejos
partida de damunt la cova dels Pinarejos
la Mola
... pujadoret que puje dela Cova Plana al tosal dels
pinarejos ...
- fulla 174 partida de la foyeta deles Pomerres
- fulla 175 partida del forcall del Barranch dels Frares
la caseta
forcall de la Rambla del pou de lasor

fulla 188 barranquet de la Piedra Blanca (1804)

fulla 192 ---

Bancal del Tovar (1813)

fulla 195 les covetes del Baran del Acsor (1815)

fulla 199 artiga de San Christoval o artiga del Ferre (1815)

fulla 202 ---

el tancat del estepar (1815)

fulla 208 barranquet de la Rocha (1819)

fulla 213 partida de la malladeta fonda (1829)

fulla 214 carrascalet del ferrer (1829)

fulla 215 barranquet de les Alors partida Rebollosa (1829)

fulla 222 cueva dels pinarechos (1828)

fulla 227 partida els escalons (1829)

fulla 229 solanes del Prad de Valero (1829)

fulla 247 *TERRATINENS DE LA VILA DE CHODOS
Y SON TERME*

fulla 248 barranco de los Possos

molí exmo. Duque y Sr. de Hajar Sr. territorial
un granero calle mayor (1804)

fulla 249 forcallet de la Carbonella
lo Ullastre del Barranch

fulla 251 lo tancadet de les figueres

fulla 254 ... pasades que entren y ixen a dita cova de la Carbonella ...

fulla 256 Mas de la Carrasca

fulla 257 Ramon Cantavella Notti. de Vistabella

Primo: Manifestá un Mas en sos Corralis y teñades y terres, situad en lo present terme en la partida del prat dela Rabasa als collados de penya golosa que olim era de Blas Sanahuja y al present lo posuix arrendat Ramon Sanauja, que afronta ab terme de Vistabella, ab terme del Castillo, ab terme de Villahermosa ab terres del Mas de Gargant de Pere Gonell. pas en mig, ab terres del Mas de Gillida ales Mallades, y torne á dit terme de Vistabella,

Masia de les Roques lises (1804)

fulla 259 Mas de la Solana

Solana de Eroles

Morral de les Cerretes

Cellesta de la Llosa

fulla 262 partida del Bargar

pas de la canaleja a les coronetes

bancal del caño

fulla 263 Mas de Vela

fulla 270 Dn Dn Juaquin Carrera de Vistabella

Primo: manifestá un Mas en sos corralis y teñades situat en lo present terme en la partida den Marques nomenat lo mas de les pomeres que olim era de Juan Carrera de Vistabella que afronta ab terres del mas de vela de casimiro Aparici Comú de Sen Juan de Peñagolosa ab terres del mas dels Posos de Franco. Prads de Mosquerola ab terres de Joseph Aparici ala cova enpoma y va ala calçada de dita cova ab terres de Chochim Montoliu damun la Roca ab Morral de les Cerretes, ab terres del Mas dela Solana de Eroles, y ab terme de Vistabella

y terme avant torne afrontar ab dites terres del Mas de Vela Yttm. Manifestá un altre mas nomenat la Carrascosa situat en lo present terme en la partida dela Carrascosa olim de les Basetes que afronta ab terres del Mas de Montoliu de

Franco. Montoliu ab terres del Mas de les Roques llises de Ramon Porcar pas per mig ab terres dela masada de la Noguereta tambe pas per mig y ab antuxans de vila que van los llimites seguint la seguida del pas que ix de la Mallada del collet de Tomas via recta al Barranch Negre y Barranch amunt. ab ales dites terres del Mas de Montoliu salvant

fulla 271 pasos, Mallades y sesters publics y continuads en los actes dela Vila =
Al mateix Carrera seli carregue per via de renta arial la de vinticet lliures sis sous y set diners per la que cobre del mas de Franco. Montoliu nomenat antigament lo Mas del Collado de Tarrega,

fulla 273 peña del pozo
font de la Vila
bancalet de la Noguera

pasada de les Forques
el Cerro
... barranch amunt del Bovalar olim de les carboneres ...

fulla 277 avenarets de la pedrisa
la Calderasa
el Forcallet del espero
barranch fondo
Mallada de la covarcha

fulla 282 la Crevada

barranch de la font de la Ombria
cami rel de Sen Juan
Mola de Marinet
pas que puge a la cova en poma

fulla 285 ... partida de Rosell que olim era de Fco. Palanques de

lluzena que afronta ab terme de lluzena ala font den Calza
a la Rambla y Rambla amunt ala fonteta del Clotal y alli
amunt a la ereta dret lo collet amunt aygues besant y per
los avenchs a les escaletes y al morral de Noguera aygues

besans lo Morral avant dret al collet, y ayguabesant a la
Coroneta y al dit terme de Llusena, ab pacte y condició
que no es puga aquiñonar en la partida de la ombria de la
Fos sino que romanga pera llibertad de la dita cova.

- fulla 286   partida de Armiña
Mas de Hermiña olim de Vilagrasa
- fulla 288   partida dels Quiñons
Solana de la Noguereta
Mas de la Noguereta
Morral de la Edra
Rambla avall
... cami rel de Llusena y afronte ab lo pas que va a la cova
del Llop seguint pas avant per baix lo rodejador de la mallada
de dita cova ...
- Roqueta de la cova del Llop
Moleta del Collet
barranc que baixi del forn
- fulla 293   partida del Racó dels Llops
Mas de les Calzades
lo pas de contador
- fulla 297   partida del collado de Tarrega
la costereta
Roca de la costereta
cami rel de Peñagolosa
- fulla 298   ... partida del tosal de la Carbonella que afronta ab pas que
entre a la cova de la Carbonella ab la Roca y Roca avant de la
Carbonella ...
- fulla 301   paso de la Clocheta (1828)

fulla 324 ---

basotet de la rosiella (1854)
barranquet de la hombrieta (1854)

fulla 350 ---

la Peña de Noguera (1854)
la Edrereta (1854)
artiga de las Cruses (1854)

fulla 351 ---

partida del pinar del Mas de la Solana (1817)

Bibliografia

ESCRIG, F., (1998). *Llucena: una historia de l'Alcalatén. Sociedad, poblamiento y territorio*. Publicacions de la Universitat Jaume I. Castelló.

MIRA, J.F., (1980). "Xodos", a *Gran Enciclopèdia Catalana*, volum 15. Barcelona.

MONTOLIO, P. *Flores y Espinas*.

SARTHOU, C. *Geografía General del Reino de Valencia: Provincia de Castellón*.

TORRES, F., (2000). "Les divisions territorials de la Tinença de l'Alcalatén", a *Monogràfica de Llucena (L'Alcalatén)*. Publicacions de la Universitat Jaume I. Castelló.

La Nogueta

Detall Nogueta

Làpida Gargant

Peiró Gargant

Gargant

Detalls Gargant

Les Solanelles

Vela

Arminyà

Pou de l'Assor